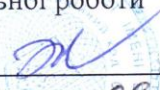

Київський університет імені Бориса Грінченка
Інститут людини
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи
 (О. Б. Жильцов)
« 11 » 09 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Клініко-психологічні аспекти дизонтогенії при розладах аутистичного спектра»

для студентів

спеціальності	016 Спеціальна освіта (шифр і назва спеціальності (тей))
освітнього рівня	першого (бакалаврського) (назва освітнього рівня, ОКР)
освітньої програми	016.00.01 Логопедія (шифр і назва освітньої програми)
спеціалізації	<u>Робота з аутичними дітьми</u> (назва спеціалізації)

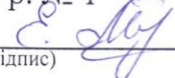

Київ 2019

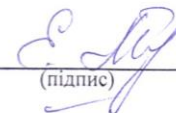
Розробник: Скрипник Тетяна Вікторівна, доктор психологічних наук, професор кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка

Викладач: Науменко Наталія Олександрівна, кандидат психологічних наук, викладач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри спеціальної
Протокол від 16.01.2019 р. № 1

Завідувач кафедри _____ (підпис) (О.В. Мартинчук)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми (керівником
освітньої програми Логопедія)
(назва освітньої програми)

Керівник освітньої програми _____ (підпис) (О.В. Мартинчук)

Робочу програму перевірено

04.02. 20 19 р.

Заступник директора _____ (підпис) (Р.О. Павлюк)

1.Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
«Клініко-психологічні аспекти дизонтогеній при розладах спектра аутизму»		
Вид дисципліни	вибіркова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	5 / 150	
Курс	3,4	-
Семестр	6-7	-
Обсяг кредитів	5	-
Обсяг годин, в тому числі:	150	-
Аудиторні	56	-
Модульний контроль	8	-
Семестровий контроль	30	-
Самостійна робота	56	-
Форма семестрового контролю	іспит	-

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу – сприяти оволодінню студентами науково та методично обґрунтованими підходами до розуміння клініко-психологічних особливостей, притаманних дітям з розладами аутистичного спектра, а також – шляхами організації й впровадження системної кваліфікованої допомоги цим дітям та їхнім батькам.

Завдання курсу:

- розкрити міждисциплінарний підхід у розумінні природи і сутності розладів аутистичного спектра;
- ознайомити з головними принципами, методами, засобами та прийомами допомоги дітям з аутизмом з опорою на наукові дослідження;
- сприяти формуванню професійно важливих навичок щодо: надання системної допомоги дітям з аутизмом; визначення зони відповідальності фахівців різного профілю, а також налагодження мульти- та міждисциплінарної взаємодії з ними у контексті узгодженої допомоги дітям з аутизмом та їхнім родинам..

Вивчення навчальної дисципліни орієнтоване на формування таких компетентностей:

1.1	Світоглядної	Загальнокультурна ерудиція, широке коло інтересів. Розуміння значущості історичного досвіду людства щодо його ставлення до осіб з особливими потребами, яке змінювалось у процесі еволюції суспільства і держав. Розуміння сутності і соціальної значущості майбутньої професії.
------------	---------------------	--

		Здатність розуміти та сприймати етичні норми поведінки відносно осіб з особливими потребами.
1.2	Громадянської	Здатність до реалізації прав і обов'язків громадян України з інвалідністю та особливими освітніми потребами. Здатність робити свідомий соціальний вибір у процесі надання освітніх послуг особам з особливими потребами. Уміння діяти з соціальною відповідальністю та громадською свідомістю в умовах інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами.
1.3	Комунікативної	Здатність до міжособистісного спілкування, емоційної стабільності, толерантності. Здатність вибудовувати соціальну взаємодію з учасниками процесу мульти- та міждисциплінарної допомоги особам з аутизмом та їхнім родинам в процесі їхньої життєдіяльності. Здатність працювати у команді. Здатність брати участь у професійних дискусіях та інтерактивних обговореннях, логічно аргументуючи власний погляд. Вільне володіння українською мовою відповідно до норм культури мовлення.
1.4	Інформаційної	Здатність до самостійного пошуку та оброблення інформації з різних джерел для розгляду конкретних питань. Здатність до ефективного використання інформаційних технологій в соціальній і професійній діяльності.
1.5	Науково-дослідницької	Здатність виконувати навчально-дослідні завдання на основі аналітико-синтетичної мисленнєвої діяльності. Обізнаність в особливостях проектної діяльності, готовність до її реалізації. Здатність до реалізації знань з таких напрямів, як: спеціальні психологія та педагогіка, медико-біологічних наук для постановки дослідницьких завдань в професійній діяльності
	Самоосвітньої	Здатність до самостійної пізнавальної діяльності, самоорганізації та саморозвитку. Спрямованість на розкриття особистісного потенціалу та самореалізацію. Прагнення до особистісно-професійного лідерства та успіху.
	Організаційної	Здатність планувати, організувати, координувати,

		<p>контролювати та оцінювати діяльність фахівців, які надають різнопланову послуги дітям з аутизмом, а також взаємодію між ними.</p> <p>Здатність до роботи в міждисциплінарній команді під керівництвом лідера (вчителя-логопеда, вчителя інклюзивного класу) у процесі вирішення корекційно-педагогічних завдань</p>
	Психолого-педагогічної	<p>Володіння базовими знаннями з педагогіки і психології та вміння їх реалізувати, закономірностей особистісного розвитку людини на різних вікових етапах.</p> <p>Володіння базовими знаннями про педагогічні системи навчання, виховання і освіти різних категорій дітей з особливими потребами, їхні потенційні можливості у досягненні певного рівня життєвої компетентності.</p> <p>Володіння базовими уявленнями про основи філософії освіти, психології, педагогіки, що сприяють розвитку загальної культури й соціалізації особистості дитини з особливими потребами</p>
	Компетентності в індивідуально-психологічній сфері	<p>Здатність діяти згідно з принципами деонтології, пов'язаними з професійною діяльністю корекційного педагога; усвідомлення педагогічних, психологічних та соціальних наслідків у сфері професійної діяльності</p>

3. Результати навчання за дисципліною:

- 1) знання щодо: методичних підходів до клініко-психологічних аспектів розладів аутистичного спектра, які охоплюють діагностичний, терапевтичний та психокорекційний аспекти;
- 2) здатність продемонструвати на базовому рівні вміння визначити спектр необхідних діагностичних процедур та провести певні з них для з'ясування наявності у дитини аутизму та ступеню його вираженості;
- 3) оволодіння на достатньому рівні навичками проведення консультації з батьками з метою аналізу спектра тих послуг, які здійснюються стосовно дитини і тих, що вона їх потребує;
- 4) відповідальність за результати наукового пошуку, що унеможливило плагіат.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

№ п/п	Назва змістовних модулів	Кількість годин								
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Практичних	Семинарських	Індивідуальна робота	Самостійна робота	Модульний контроль	Семестровий контроль
Змістовий модуль 1.										
Медична парадигма вивчення аутизму										
1	Клінічні прояви аутизму, ознаки та симптоми порушення розвитку	4	2	2		-		2		
2	Механізми порушення розвитку за аутичним типом	8	4	2		2		4		
3	Значення біологічних теорій у контексті системного вивчення розладів аутистичного спектра	8	4	2		2		2		
4	Коморбідність за аутизму. Критерії диференціації між аутизмом та подібними порушеннями розвитку	8	4	2	2			4		
	Модульний контроль								2	
	Разом 3 курс	30	14	8	2	4		14	2	
Змістовий модуль 2.										
Клінічно-психологічні засади діагностики дітей з аутизмом										
5	Особливості оцінювання розладів аутистичного спектра. Локальні шляхи визначення та отримання діагностичної оцінки	6	4	2	2			4		
6	Скринінгове та диференційне оцінювання	8	4	2	2			4		
7	Поглиблене (феноменологічне) оцінювання	8	4	2		2		4		
	Модульний контроль								2	
	Разом	26	12	6	4	2		12	2	
Змістовий модуль 3.										
Раннє втручання як простір міждисциплінарної взаємодії фахівців медико-психолого-соціальної сфери										
8	Стандартні вимоги до організації служби раннього втручання	6	4	2		2		4		
9	Етапи розроблення індивідуалізованої програми допомоги родині	8	4	2		2		4		
10	Реалізація індивідуалізованої програми ранньої допомоги родині	8	4	2	2			4		
	Модульний контроль								2	
	Разом	26	12	6	2	4		12	2	

Змістовий модуль 4. Терапевтичне та психокорекційне втручання в системі допомоги дітям з аутизмом та їхнім родинам										
11	Медичний та психологічний аспекти допомоги дітям з аутизмом	8	4	2	2			4		
12	Підходи та практики для осіб з аутизмом з науково доведеною ефективністю	12	6	2	2	2		4		
13	Допоміжне обладнання в корекційно-розвивальній роботі з аутичними дітьми	8	4	2	2			4		
14	Шляхи організації системної допомоги дітям з аутизмом	8	4	2		2		6		
	Модульний контроль	2							2	
	Разом	40	18	8	6	4		20	2	
	Семестровий контроль	30								
	Разом за 4 курс	120	42	20	12	10	-	42	6	
	Разом	150	56	28	14	14		56	8	30

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1 «Медична парадигма вивчення аутизму».

Тема 1. Клінічні прояви аутизму, ознаки та симптоми порушення розвитку

Клінічні форми патології психічного розвитку. Аутизм як психічний дизонтогенез. Клінічні характеристики розладів аутистичного спектра.

Ключові слова: розлади аутистичного спектра, психічний дизонтогенез, клінічні форми патології.

Рекомендована основна література [1,4]

Рекомендована додаткова література [2,10,11]

Тема 2. Механізми порушення розвитку за аутичним типом

Етіологія та патогенез за аутизму. Динаміка та прогноз за різних рівнів розладів аутистичного спектра. Нейропсихологічна та психологічна природа порушень за аутизму.

Ключові слова: етіологія, патогенез, нейропсихологічні чинники порушень розвитку.

Рекомендована основна література [2,4]

Рекомендована додаткова література [3,5]

Тема 3. Значення біологічних теорій у контексті системного вивчення розладів аутистичного спектра

Спектр біологічних теорій аутизму: генетичні концепції, теорія порушення розвитку мозку, теорії, пов'язані з дією перинатальних чинників, а

також нейрохімічні та імунологічні концепції. Обґрунтованість біологічних чинників розладів аутистичного спектра.

Ключові слова: біологічні теорії аутизму, генетичні і концепції, перинатальні чинники.

Рекомендована основна література [2]

Рекомендована додаткова література [5,15]

Тема 4. Коморбідність за аутизму. Критерії диференціації між аутизмом та подібними порушеннями розвитку

Типові супутні захворювання за аутизму: епілепсія, порушення розумового розвитку, крихка Х-хромосома, шизофренія, шлунково-кишкові захворювання та ін.. Порівняльна оцінка розладів аутизму та інших порушень розвитку: СГДУ, емоційна реактивність, порушення розумового розвитку та ін. Критерії розрізнення аутизму від інших захворювань та порушень розвитку.

Ключові слова: коморбідність, емоційна реактивність, порушення розумового розвитку.

Рекомендована основна література [2]

Рекомендована додаткова література [11,15]

Змістовний модуль 2. «Клінічно-психологічні засади діагностики дітей з аутизмом».

Тема 5. Особливості оцінювання розладів аутистичного спектра. Локальні шляхи визначення та отримання діагностичної оцінки

Система складників діагностичної оцінки аутизму: діагностичне інтерв'ю, шкала оцінки аутизму, діагностичний стандарт діагностики аутизму. Три види діагностичних процедур: скринінг, диференційна діагностика, поглиблена (феноменологічна діагностика). Процедура оцінювання стану розвитку дітей з аутизмом. Особливості оцінювання і моніторингу стану розвитку дітей з аутизмом.

Ключові слова: діагностична оцінка аутизму, діагностичне інтерв'ю, діагностичний стандарт, феноменологічна діагностика.

Рекомендована основна література [1]

Рекомендована додаткова література [8]

Тема 6. Скринінгове та диференційне оцінювання

Три системи оцінювання розладів розвитку. Методики діагностики дітей раннього віку: CHAT M-CHAT, ADI-R. Золотий стандарт диференційної діагностики аутизму : CARS, ADOS.

Ключові слова: скринінг, диференційна діагностика, діагностичні критерії порушення розвитку.

Рекомендована основна література [1,3]

Рекомендована додаткова література [8]

Тема 7. Поглиблене (феноменологічне) оцінювання

Діагностичний інструментарій для поглибленого оцінювання осіб з аутизмом. Діагностична карта розвитку; нейропсихологічні методики, психоосвітній профіль PEP-R, методика діагностики невербального інтелекту Leiter-3, шкала невербального інтелекту VB-MAPP.

Ключові слова: поглиблене оцінювання, нейропсихологічні методики, психоосвітній профіль.

Рекомендована основна література [3]

Рекомендована додаткова література [14]

Змістовний модуль 3.

Раннє втручання як простір міждисциплінарної Взаємодії фахівців медико-психолого-соціальної сфери

Тема 8. Стандартні вимоги до організації служби раннього втручання

Система раннього втручання у контексті допомоги дітям з особливими потребами.

Організаційні етапи, стандартні вимоги до системної ранньої допомоги.

Міждисциплінарна оцінка стану та особливостей розвитку дитини.

Підготовка фахівцями системної ранньої допомоги процесу переходу дитини в дошкільний навчальний заклад.

Ключові слова: раннє втручання, міждисциплінарна група (група супроводу), моніторинг, ефективність програм втручання.

Рекомендована основна література [3,5]

Рекомендована додаткова література [9]

Тема 9. Етапи розроблення індивідуалізованої програми допомоги родині

Використання науково-обґрунтованих методик здійснення психолого-педагогічної допомоги дітям з аутизмом. Послідовна робота з родиною як системою. Становлення життєвої компетентності як пріоритетний напрям розвитку дітей з аутизмом.

Ключові слова: індивідуалізована програма допомоги, науково-обґрунтована методика, життєва компетентність.

Рекомендована основна література [3,5]

Рекомендована додаткова література [9,13]

Тема 10. Реалізація індивідуалізованої програми ранньої допомоги родині

Командна взаємодія на кожному етапі реалізації Програми. Сприятливі умови та перешкоди в процесі впровадження індивідуалізованої програми ранньої допомоги.

Моніторинг та оцінка ефективності індивідуальних програм розвитку. Підготовка фахівцями системної ранньої допомоги програми переходу (транзиту) дитини в дошкільний навчальний заклад.

Ключові слова: моніторинг та оцінка, системна рання допомога; перехід (транзит).

*Рекомендована основна література [3,5]
Рекомендована додаткова література [9,13]*

Змістовний модуль 4.

Терапевтичне та психокорекційне втручання в системі допомоги дітям з аутизмом та їхнім родинам

Тема 11. Медичний та психологічний аспекти допомоги дітям з аутизмом

Медико-біологічна терапія розладів аутистичного спектра. Види медичної терапії для осіб з аутизмом. Організація допомоги особам з аутизмом з урахуванням принципу міжвідомчої взаємодії.

Ключові слова: медико-біологічна терапія, міжвідомча взаємодія.

*Рекомендована основна література [3]
Рекомендована додаткова література [4]*

Тема 12. Підходи та практики для осіб з аутизмом з науково доведеною ефективністю

Методи допомоги особам з аутизмом, які мають науково доведену ефективність, недоведену ефективність та доведену неефективність. Критерії виокремлення методів у групу практик з науково доведеною ефективністю.

Вимоги до будь-якого корекційно-розвивального напрямку у відповідності до критеріїв практик з науково доведеною ефективністю.

*Рекомендована основна література [1]
Рекомендована додаткова література [8]*

Тема 13. Допоміжне обладнання в корекційно-розвивальній роботі з аутичними дітьми

Обґрунтування потреби в додатковому обладнанні для корекційно-розвивальної роботи з аутичними дітьми. Обладнання групи просторово-предметних ресурсів. Обладнання у контексті сенсорно-інтегративної терапії. Обладнання для навчальної діяльності дітей з розладами аутистичного спектра.

Ключові слова: предметно-просторові ресурси; сенсорно-інтегративна терапія.

*Рекомендована основна література [4]
Рекомендована додаткова література [9,13]*

Тема 14. Шляхи організації системної допомоги дітям з аутизмом

Організація системної допомоги дітям з аутизмом: механізми міжгалузевого регулювання, постійне оновлення програм, усунення недоліків у галузі навчання, надання послуг і використання ресурсів. Стратегічне планування процесів допомоги та підтримки дитині з аутизмом та її

родині. Освітній маршрут для дитини з аутизмом. Ресурси дитини та ресурси середовища як складники системного підходу.

Ключові слова: міжгалузеве регулювання, стратегічне планування, стандарти, ресурси дитини, ресурси середовища.

Рекомендована основна література [4]
Рекомендована додаткова література [1,9,12]

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Система оцінювання навчальних досягнень студентів з модуля «Клініко-психологічні аспекти дизонтогенії при розладах спектра аутизму»

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		Модуль 4	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	4	4	3	3	3	3	4	4
Відвідування семінарських занять	1	2	2	1	1	2	2	2	2
Робота на семінарському занятті	10	2	20	1	10	2	20	2	20
Відвідування практичних занять	1	1	1	2	2	1	1	3	3
Робота на практичному занятті	10	1	10	2	20	1	10	3	30
Виконання завдань для самостійної роботи	5	4	20	3	15	3	15	4	20
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25	1	25
Разом		-	82	-	76	-	76	-	104
Максимальна кількість балів: 338									
Розрахунок коефіцієнта: $k=338/60=5,63$									

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Змістовий модуль 1 «Медична парадигма вивчення аутизму».

Тема 1. Клінічні прояви аутизму, ознаки та симптоми порушення розвитку (2 год).

Завдання: структурувати клінічні прояви аутизму у відповідності до діагностичних критеріїв, спираючись на класифікатор хвороб DSM-V.

Форма подання: у вигляді таблиці.

Критерії оцінювання:

1. Здатність до рефлексії та ініціативи – 2 б.
2. Здатність до критичного мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати розвиток власного професіоналізму – 2 б.

Тема 2. Механізми порушення розвитку за аутичним типом (4 год).

Завдання: заповніть таблицю „Теорії аутизму”

№№	Назва теорії	Головні положення щодо механізму порушень	Автори (представники)
1.			

Форма подання: у вигляді таблиці.

Критерії оцінювання:

1. Здатність до рефлексії та ініціативи – 2 б.
2. Здатність до критичного мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати розвиток власного професіоналізму – 2 б.

Тема 3. Значення біологічних теорій у контексті системного вивчення розладів аутистичного спектра (2 год).

Завдання: заповніть таблицю „Біологічні теорії у контексті розладів аутистичного спектра”.

Форма подання: у вигляді таблиці.

Критерії оцінювання:

1. Здатність до рефлексії та ініціативи – 2 б.
2. Здатність до критичного мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати розвиток власного професіоналізму – 2 б.

Тема 4. Коморбідність за аутизму. Критерії диференціації між аутизмом та подібними порушеннями розвитку (4 год).

Завдання: зробити порівняльний аналіз розладів аутистичного спектра та СГДУ: спільні та відмінні прояви. Надати опис типової поведінки дитини з аутизмом та дитини з синдромом гіперактивності та дефіцитом уваги у середовищі однолітків.

Форма подання: у вигляді таблиці, структурованого опису, схеми.

Критерії оцінювання:

1. Здатність до рефлексії та ініціативи – 2 б.
2. Здатність до критичного мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати розвиток власного професіоналізму – 2 б.

Змістовий модуль 2

Клінічно-психологічні засади діагностики дітей з аутизмом.

Тема 5. Особливості оцінювання розладів аутистичного спектра. Локальні шляхи визначення та отримання діагностичної оцінки (4 год).

Завдання: розробіть логопедичне заняття з опорою на критерії, притаманні корекційно-розвивальним методам з науково доведеною ефективністю.

Форма подання: у вигляді таблиці, структурованого опису, схеми.

Критерії оцінювання:

1. Здатність до рефлексії та ініціативи – 2 б.
2. Здатність до критичного мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати розвиток власного професіоналізму – 2 б.

Тема 6. Скринінгове та диференційне оцінювання (4 год).

Завдання: здійсніть порівняльний аналіз аутизму і подібних до нього порушень комунікативно-мовленнєвого розвитку

Форма подання: у вигляді таблиці або структурованого опису.

Критерії оцінювання:

1. Здатність до рефлексії та ініціативи – 2 б.
2. Здатність до критичного мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати розвиток власного професіоналізму – 2 б.

Тема 7. Поглиблене (феноменологічне) оцінювання (4 год).

Завдання: Проаналізуйте одну з методик поглибленої діагностики та пропишіть алгоритм розроблення за нею індивідуальної корекційно-розвивальної програми для дитини.

Форма подання: у вигляді таблиці, структурованого опису, схеми.

Критерії оцінювання:

1. Здатність до рефлексії та ініціативи – 2 б.
2. Здатність до критичного мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати розвиток власного професіоналізму – 2 б.

Змістовний модуль 3. Раннє втручання як простір міждисциплінарної. Взаємодії фахівців медико-психолого-соціальної сфери

Тема 8 . Стандартні вимоги до організації служби раннього втручання (4 год).

Завдання: за «Стандартними вимогами до організації служби раннього втручання» представте терапевтичний маршрут дитини та родини та співпрацю батьків з фахівцями на кожному його етапі.

Форма подання: у вигляді таблиці, структурованого опису, схеми.

Критерії оцінювання:

1. Здатність до рефлексії та ініціативи – 2 б.
2. Здатність до критичного мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати розвиток власного професіоналізму – 2 б.

Тема 9. Етапи розроблення індивідуалізованої програми допомоги родині (4 год).

Завдання: розпишіть конкретні функції кожного члена команди супроводу у системі раннього втручання і алгоритм їх узгодженої співпраці (на конкретному проєкті).

Форма подання: у вигляді таблиці, структурованого опису, схеми.

Критерії оцінювання:

1. Здатність до рефлексії та ініціативи – 2 б.
2. Здатність до критичного мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати розвиток власного професіоналізму – 2 б.

Тема 10. Реалізація індивідуалізованої програми ранньої допомоги родині (4 год).

Завдання: розробити план програми «Домашнє візитування» для родини дитини з аутизмом раннього віку (по 4 основні пункти) на перший та останній рік перебування дитини в системі раннього втручання.

Форма подання: у вигляді таблиці, структурованого опису, схеми.

Критерії оцінювання:

1. Здатність до рефлексії та ініціативи – 2 б.
2. Здатність до критичного мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати розвиток власного професіоналізму – 2 б.

Змістовний модуль 4.

Терапевтичне та психокорекційне втручання в системі допомоги дітям з аутизмом та їхнім родинам

Тема 11. Медичний та психологічний аспекти допомоги дітям з аутизмом (4 год).

Завдання: розкрийте зміст психологічної допомоги дитині, його батькам та родині, в цілому.

Форма подання: у вигляді таблиці, структурованого опису, схеми.

Критерії оцінювання:

1. Здатність до рефлексії та ініціативи – 2 б.
2. Здатність до критичного мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати розвиток власного професіоналізму – 2 б.

Тема 12. Підходи та практики для осіб з аутизмом з науково доведеною ефективністю (4 год).

Завдання: змодельуйте роботу вчителя-логопеда за принципами підходів з науково доведеною ефективністю.

Форма подання: у вигляді таблиці, структурованого опису, схеми.

Критерії оцінювання:

1. Здатність до рефлексії та ініціативи – 2 б.
2. Здатність до критичного мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати розвиток власного професіоналізму – 2 б.

Тема 13. Допоміжне обладнання в корекційно-розвивальній роботі з аутичними дітьми (4 год).

Завдання: за поданими каталогами відберіть те обладнання, яке необхідно мати в кабінеті вчителя-логопеда (не менше 8 одиниць обладнання). Обґрунтуйте свою думку.

Форма подання: у вигляді таблиці, структурованого опису, схеми.

Критерії оцінювання:

1. Здатність до рефлексії та ініціативи – 2 б.
2. Здатність до критичного мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати розвиток власного професіоналізму – 2 б.

Тема 14. Шляхи організації системної допомоги дітям з аутизмом (6 год).

Завдання: розробіть алгоритм здійснення принципу наступності: перехід дитини з системи дошкілля у школу. Яка роль у цьому процесі буде медичних фахівців та спеціалістів психолого-педагогічного профілю.

Форма подання: у вигляді таблиці, структурованого опису, схеми.

Критерії оцінювання:

1. Здатність до рефлексії та ініціативи – 2 б.
2. Здатність до критичного мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати розвиток власного професіоналізму – 2 б.

6.3. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

Письмова.

Критерії оцінювання завдань

За перше завдання (репродуктивного характеру) – max 10 балів за правильну відповідь, яка демонструє знання і розуміння теоретичного матеріалу.

За друге завдання (аналітичне) – max 15 балів за правильну, розгорнуту відповідь, з наявним аналізом та аргументацією власної позиції щодо змісту питання.

За третє завдання (практичне) – max 25 балів за правильну, розгорнуту відповідь, яка на достатньо високому рівні презентує сформованість у студента професійних компетентностей.

6.4. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю.

Питання репродуктивного і аналітичного характеру

1. Розкрийте значення генетичних досліджень розладів аутистичного спектра.
2. Охарактеризуйте діагностичні процедури для скринінгового етапу виявлення розладів аутистичного спектра.
3. Розкрийте значення біохімічних досліджень розладів аутистичного спектра
4. Охарактеризуйте діагностичні процедури для диференційного етапу виявлення розладів аутистичного спектра.
5. Поясніть діагностичний аспект клініко-психологічного вивчення аутизму.
6. Проаналізуйте діагностичні процедури для поглибленого етапу виявлення розладів аутистичного спектра.
7. Надайте характеристику психопатологічних досліджень розладів аутистичного спектра
8. Проаналізуйте особливості діагностичної процедури ADOS.
9. Охарактеризуйте терапевтичні підходи щодо клініко-психологічних аспектів розладів аутистичного спектра.

10. Проаналізуйте особливість діагностичної методики VB-MAPP.
11. Проаналізуйте психокорекційні підходи до клініко-психологічних аспектів розладів аутистичного спектра.
12. Проаналізуйте особливість діагностичної методики Leiter-3.
13. Визначте умови, за яких треба здійснювати навчання дитини за поведінковим підходом (ситуація – невміння дитини вдягати штани). Розкрийте поняття «коморбідність» у контексті аутизму.
14. Проаналізуйте особливість діагностичної методики PEP-R.
15. Визначте заходи, які варто зробити, щоб відбувся ефективний перехід від системи раннього втручання до системи дошкілля.
16. Проаналізуйте стандартні вимоги до служби раннього втручання.
17. Проведіть аналіз відмінностей між мульти- та міждисциплінарною допомогою особам з аутизмом та їхнім родинам.
18. Розкрийте зміст медичної допомоги за аутизму.
19. Наведіть приклади доречності застосування прикладного аналізу поведінки (АВА) для навчання дітей з аутизмом.
20. Наведіть критерії науково доведеної ефективності для методів допомоги особам з аутизмом.
21. Доведіть доречність застосування методу DIR/Floortime у навчально-виховному процесі дітей з аутизмом.
22. Розкрийте зміст ресурсів дитини з аутизмом.
23. Проведіть порівняльний аналіз методів з науково доведеною ефективністю для дітей з аутизмом
24. Порівняйте за схожістю та відмінністю прояви в осіб з аутизмом та синдром гіперактивності та дефіцитом уваги.
25. Охарактеризуйте особливості пізнавального розвитку дітей з розладами аутистичного спектра
26. Наведіть приклади моніторингових та оцінкових процедур, які демонструють позитивну динаміку розвитку осіб з аутизмом.
27. Порівняйте за схожістю та відмінністю прояви в осіб з аутизмом та сенсорною алалією.
28. Розкрийте особливості мовленнєвого розвитку осіб з аутизмом.
29. Розкрийте зміст програм для родин із системи раннього втручання.
30. Розкрийте зміст співпраці вчителя-логопеда та практичного психолога на засадах командної взаємодії.
31. Охарактеризуйте особливості психомоторного розвитку дітей з аутизмом.
32. Назвіть супутні захворювання (порушення розвитку) за аутизму.
33. Розкрийте суть поняття «психогенний аутизм».
34. Розкрийте сутність та надати приклади рухових стереотипій у дітей з аутизмом.
35. Охарактеризуйте особливості соціально-емоційної сфери у дітей з аутизмом.
36. Проведіть співставний аналіз стану «гіпер» та «гіпо» чутливість дітей з аутизмом.
37. Визначте теоретичну основу і галузь практичного застосування методу прикладний аналіз поведінки (АВА).

38. Назвіть етапи введення системи PECS в процесі роботи з розвитку комунікації дитини з аутизмом.
39. Проаналізуйте специфіку розладів аутистичного спектра як окремого виду дизонтогенезу.
40. Охарактеризуйте особливі освітні потреби дітей з аутизмом
41. Проведіть порівняльну оцінку трьох груп діагностичних процедур: скринінгу, диференційного та поглибленого оцінювання.
42. Надайте характеристику методів, засобів, прийомів корекції мовленнєвих проблем у дітей з аутизмом.
43. Охарактеризуйте особливості медичного супроводу дітей з аутизмом в закладі освіти.
44. Охарактеризуйте прийоми та методи сенсорно-інтегративної терапії.
45. Розкрийте зміст принципу деонтології у контексті професійної діяльності корекційного педагога.
46. Проаналізуйте доцільність призначення методу «структурованого навчання» в роботі з аутичними дітьми.
47. Розкрийте суть міжвідомчої взаємодії: медицина, освіта, соціальна політика.
48. Розкрийте алгоритм реалізації принципу наступності на рівні «раннє втручання - дошкілля».
49. Розкрийте зміст та практичну значущість міжвідомчого документу «Аутизм у дітей: адаптована клінічна настанова, заснована на доказах».
50. Назвіть діагностичні критерії клінічних форм розладів аутистичного спектра на основі класифікацій МКБ 10 та DSM V.
51. Розкрийте сутність етапів сенсо-моторного розвитку Дж. Айрес.
52. Встановіть відповідність між перешкодами в процесі впровадження програми раннього втручання та методами їх долання.
53. Розкрийте сутність теорії М. Бернштейна про координаційні рівні дій.
54. Обґрунтуйте доречність застосування нейропсихологічних методик у контексті вивчення аутизму.
55. Охарактеризуйте основи клініко-психолого-педагогічного вивчення дітей з розладами аутистичного спектра.
56. Доведіть доречність застосування методу «фізичні вправи та фізичне навантаження» у контексті корекційно-розвивальної роботи з аутичними дітьми.
57. Визначте теоретичну основу і галузь практичного застосування біомедичних методів корекції аутизму.
58. Проведіть співставний аналіз методик із «золотого стандарту» діагностики аутизму: CARS та ADOS
59. Проаналізуйте чинники ризику появи аутизму (за керівництвом NICE).
60. Розкрийте роль координатора в роботі міждисциплінарних команд.

Питання практичного характеру

1. Розробіть тези консультування батьків з приводу їхнього звернення щодо підозри аутизму у дитини.

2. Визначте питання, які варто вирішувати з батьками, які звернулися до фахівця щодо готовності дитини з аутизмом до школи.
3. Розробіть «соціальну історію» для дитини з аутизмом, яка кричить і кусає себе, коли їй не дають бажаний предмет (машинку).
4. Назвіть чинники, за якими буде відбуватися визначення індивідуальної корекційно-розвивальної програми для дитини. Розкрийте роль фахівців та батьків у цьому процесі.
5. Наведіть приклад застосування методу з науково-доведеною ефективністю «терапія з однолітками». Як підготувати до впровадження цей метод і як технологічно його реалізувати.
6. Визначте методи, які варто застосувати, коли дитина з аутизмом виявляє свавілля, неслухняність.
7. Визначте методи, які варто застосувати, зважаючи не те, що дитина з аутизмом не вміє задавати питання, а також відповідати на питання інших людей.
8. Визначте методи, які варто застосувати, якщо дитина з аутизмом виявляє непосидючість, швидку втому та неуважність.
9. Визначте методи розвитку у дітей з аутизмом навичок самообслуговування.
10. Визначте етапи введення розкладу самостійної діяльності для дитини з аутизмом.
11. Складіть план перебудови класної кімнати із задіянням певних матеріалів та обладнання, необхідних аутичній дитині для подолання сенсорних дисфункцій.
12. Розробіть приклад використання методу «соціальні історії».
13. Складіть психолого-педагогічну характеристику дітей з розладами аутистичного спектра.
14. Опишіть, що таке «ланцюжок поведінки» і як їх використовують для формування соціально-побутових навичок дитини з аутизмом, наведіть приклад «ланцюжка поведінки».
15. Подайте у вигляді піктограм прийоми та вправи, які варто застосовувати на першій та другій стадіях сенсо-моторної інтеграції.
16. Представте 5-6 рекомендацій, які обов'язково варто надати батькам дітей з аутизмом, а також умови надання цих рекомендацій.
17. Оберіть 5 завдань і вправ для індивідуальної програми аутичної дитини, спираючись на дані її психолого-педагогічного профілю.
18. Складіть перелік необхідних матеріалів та обладнання, потрібних аутичній дитині для розвитку навичок довільної регуляції.
19. Надайте форми роботи з батьками аутичних дітей. Проаналізуйте зміст рекомендації для батьків від вчителя-логопеда та способи їх надання.
20. Визначте складники додаткового обладнання для корекційно-розвивальної роботи з аутичними дітьми. Наведіть 3-4 приклади, які деталізують ситуацію застосування додаткового обладнання.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100-90
Дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	69-74
Достатньо	60-68
Незадовільно	0-59

7. Навчально-методична карта дисципліни

«Клініко-психологічні аспекти дизонтогеній при розладах спектру аутизму»

Разом: 150 годин: 28 год. – лекції, 14 год. – семінарські заняття, 14 год. – практичні заняття, 56 годин – самостійна робота, 8 годин – модульний контроль, 30 год. – семестровий контроль.

Модулі	Змістовий модуль I				Змістовий модуль II		
Назва модуля	Медична парадигма вивчення аутизму				Клінічно-психологічні засади діагностики дітей з аутизмом		
Кіл. балів за модуль	82 бали				76 балів		
Теми	1	2	3	4	5	6	7
Теми лекцій	Клінічні прояви аутизму, ознаки та симптоми порушення розвитку (1 б.)	Механізми порушення розвитку за аутичним типом (1 б.)	Значення біологічних теорій у контексті системного вивчення розладів аутистичного спектра (1 б.)	Коморбідність за аутизму. Критерії диференціації між аутизмом та подібними порушеннями розвитку (1 б.)	Особливості оцінювання розладів аутистичного спектра (1 б.)	Скринінгове та диференційне оцінювання (1 б.)	Поглиблене (феноменологічне) оцінювання (1 б.)
Теми сем. занять		Механізми порушення розвитку за аутичним типом (1 б.)	Значення біологічних теорій у контексті системного вивчення розладів аутистичного спектра (1 б.)				Поглиблене (феноменологічне) оцінювання (1 б.)
Робота на сем. зан.		10 балів	10 балів				10 балів

Теми практ. занять				Коморбідність за аутизму. Критерії диференціації між аутизмом та подібними порушеннями розвитку (1 б.)	Особливості оцінювання розладів аутистичного спектра (1 б.)	Скринінгове та диференційне оцінювання (1 б.)	
Робота на практич.зан.				10 балів	10 балів	10 балів	
Самост. робота	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів
Види пот.конт.	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)			Модульна контрольна робота 2 (25 балів)			

Модулі	Змістовий модуль III			Змістовий модуль IV			
Назва модуля	Раннє втручання як простір міждисциплінарної взаємодії фахівців медико-психолого-соціальної сфери			Терапевтичне та психокорекційне втручання в системі допомоги дітям з аутизмом та їхнім родинам та синтаксичної будови мови			
Кіл. балів за модуль	76 балів			104 бали			
Теми	8	9	10	11	12	13	14
Теми лекцій	Стандартні вимоги до раннього втручання (1 б.)	Етапи розроблення програми допомоги родині (1 б.)	Реалізація програми ранньої допомоги родині (1 б.)	Медичний та психологічний аспекти допомоги (1 б.)	Практики для осіб з аутизмом з науково доведеною ефективністю (1 б.)	Допоміжне обладнання в корекційно-розвивальній роботі (1 б.)	Шляхи організації системної допомоги (1 б.)

Теми сем. занять	Стандартні вимоги до раннього втручання (1 б.)	Етапи розроблення програми допомоги родині (1 б.)			Практики для осіб з аутизмом з науково доведеною ефективністю (1 б.)		Шляхи організації системної допомоги (1 б.)
Робота на сем. зан.	10 балів	10 балів			10 балів		10 балів
Теми практич. зан.			Реалізація програми ранньої допомоги родині (1 б.)	Медичний та психологічний аспекти допомоги (1 б.)	Практики для осіб з аутизмом з науково доведеною ефективністю (1 б.)	Допоміжне обладнання в корекційно-розвивальній роботі (1 б.)	
Робота на практич.зан			10 балів	10 балів	10 балів	10 балів	
Самост. робота	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів
Види пот.конт.	Модульна контрольна робота 3 (25 балів)			Модульна контрольна робота 4 (25 балів)			

Всього 338 бали, k = 5,63

8. Рекомендовані джерела

Основна література (базова):

1. Аутизм у дітей: адаптована клінічна настанова, заснована на доказах (2015 р.). – Режим доступу:
http://mtd.dec.gov.ua/images/dodatki/2015_341_autism/2015_341_AKN_autism_dit.pdf
2. Питерс Т. Аутизм: от теоретического понимания к педагогическому воздействию. – СПб.: Институт специальной педагогики и психологии, 1999, – 192 с. – Режим доступу:
[http://www.vixri.ru/d/Piters%20Teo%20Autizm%20\(ot%20teoreticheskogo%20ponimaniya%20k%20pedagogicheskomu%20vozdejstviyu\).pdf](http://www.vixri.ru/d/Piters%20Teo%20Autizm%20(ot%20teoreticheskogo%20ponimaniya%20k%20pedagogicheskomu%20vozdejstviyu).pdf)
3. Скрипник Т. В. Стандарти психолого-педагогічної допомоги дітям з розладами аутичного спектра: навч.-метод. посіб. / Т. В. Скрипник. – К.: «Гнозіс», 2013. – 60 с.
4. Скрипник Т.В. Феноменологія аутизму: Монографія /Тетяна Скрипник. – К.: Видавництво “Фенікс”, 2010. – 320 с. – Режим доступу:
<http://lib.iitta.gov.ua/9001/1/monografiya%20NEW1.pdf>
5. Стандартные требования к организации деятельности службы раннего вмешательства / Аксенова О.Ж., Баранова Н.Ю., Емец М.М., Самарина Л.В. – СПб.: Тасис, 2013.

Додаткова література:

1. Айрес Э.Дж Ребенок и сенсорная интеграция. Понимание скрытых проблем развития. – М. : «Теревинф», 2013. – 272 с.
2. Аппе Фр. Введение в психологическую теорию аутизма / Фр. Аппе. – М. : Теревинф, 2006. – 216 с.
3. Богдашина О. Аутизм: определение и диагностика. – Донецк, 1999. – Режим доступу:
<http://www.klex.ru/kv3>
4. Бородина Л. Медицинские аспекты сопровождения детей с расстройствами аутистического спектра // Аутизм и нарушения развития 2017. Т. 15. № 3. С. 3—8
5. Каган В. Е. Детская психиатрия как проблемное поле: ерети- ческие заметки // Социальное и душевное здоровье ребенка и семьи: защита, помощь, возвращение в жизнь: Материалы Рос. науч.-практ. конф., Москва, 22-25 сент. 1998 г. – М., 1998. – С. 13–18.
6. Максимова Е.В. Уровни общения. Причины возникновения раннего детского аутизма и его коррекция на основе теории Н.А. Бернштейна. – М.: Изд-во “Диалог-МИФИ”, 2008. – 288 с.
7. Манелис Н.Г. Сравнительный нейропсихологический анализ формирования высших психических функций у здоровых детей и у детей с аутистическими расстройствами. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата психологических наук. М. 2000. – Режим доступу: <http://www.dslib.net/med-psixologia/sravnitelnyj-nejropsihologicheskij-analiz-formirovaniya-vysshih-psihicheskikh-funkcij.html>
8. Марценковський І.А. Вимоги до програмно-цільового обслуговування дітей з розладами зі спектра аутизму: методичні рекомендації / І.А.Марценковський, Я.Б.Бікшаєва, О.В.Ткачова. – К., 2009. – 46 с.
9. Островська К.О. Аутизм: проблеми психологічної допомоги. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. – 110 с.
10. Рамачандран В., Оберман Л. Разбитые зеркала: теория аутизма. – Режим доступу:
https://psyjournals.ru/files/80339/ramachandran_oberman.pdf; <http://www.sqlapp.ru/razbitye-zerkala-teoriya-autizma/>
11. Романчук О. Розлади спектру аутизму в запитаннях та відповідях. – Львів: Колесо, 2009. – 168 с.
12. Руженская Е.В. Компетентностный подход при оказании комплексной помощи детям с расстройствами аутистического спектра // Медицинский Альманах, 2016, № 5. – С. 196–

199. – Режим доступа: <http://www.medalmanac.ru/ru/archive/2016/5/444/pdf>
13. Скрипник Т.В. Коррекционно-развивающая работа с детьми с расстройствами аутистического спектра: системный подход // Нейронews 2014. - № 6 (61). – Режим доступа: <https://neuronews.com.ua/ru/issue-article-1406/Korrekcijonno-razvivayushchaya-rabota-s-detmi-s-rasstroystvami-autisticheskogo-spektra-sistemnyy-pohod#gsc.tab=0>
14. Тестирование навыков и речевого развития VB-MAPP. – Режим доступа: https://autism.mir-detej.kiev.ua/diagnostika_autisma/vb-mapp/
15. Чуприков А. П., Хворова Г. М. Розлади спектра аутизму: медична та психолого-педагогічна до- допомога. — Львів: Мс, 2012.— 184 с. – Режим доступа: <http://msvitu.com/pages/medical-books/autyzm/zmist.pdf>
16. Шоплер Э. Поддержка аутичных и отстающих в развитии детей (0-6 лет): Сборник упражнений для специалистов и родителей по программе ТЕАССН / Э. Шоплер, М. Ланзинд, Л. Ватерс. – Минск: Издательство БелАПДИ «Открытые двери», 1997. – 152 с.
17. Шпицберг И. Коридор с прозрачными стенами: коррекция нарушений развития сенсорных систем у детей с диагнозом "ранний детский аутизм" / И. Шпицберг // Школьный психолог. М., 2010. - № 20. - С. 39-43.
18. Odom, S. L., Hume, K. Cox, A. W., Fetting, A., Kucharczyk, S., ... Schultz, T. R. (2014). Evidence-based practices for children, youth, and young adults with Autism Spectrum Disorder. Chapel Hill: The University of North Carolina, Frank Porter Graham Child Development Institute, Autism Evidence-Based Practice Review Group. – Режим доступа: <http://autismpdc.fpg.unc.edu/sites/autismpdc.fpg.unc.edu/files/2014-EBP-Report.pdf>